

تجسم اندیشه آیینی

در معماری و منظرپردازی ایران

تألیف

شاهین ایلکا - شهاب ایلکا
اعضا هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی

انتشارات طمان

ناشر تخصصی معماری و شهرسازی

- سرشناسه : ایلکا، شاهین، ۱۳۵۳ -
عنوان و نام پدیدآور : تجسم اندیشه آیینی در معماری و منظرپردازی ایران/ تالیف شاهین ایلکا، شهاب ایلکا.
مشخصات نشر : تهران : طحان، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری : ۱۹۲ص.: مصور، جدول؛ ۱۵×۱۵ س.م.
شابک : 978-964-2932-64-1
یادداشت : کتابنامه
یادداشت : نمایه
موضوع : معماری ایرانی -- تاریخ
موضوع : معماری مذهبی -- ایران -- تاریخ
موضوع : معماری اسلامی -- ایران -- تاریخ
موضوع : معماری دورنما -- ایران -- تاریخ
موضوع : باغسازی دورنما -- ایران -- تاریخ
موضوع : معماری و دین
شناسه افزوده : ایلکا، شهاب، ۱۳۵۸ -
رده بندی کنگره : ۱۳۹۰ NA/۱۴۸۰ الف ۳۹۵ ت ۳
رده بندی دیویی : ۹۵۵/۷۳۰
شماره کتابشناسی ملی : ۳۶۸۹۴۷۸

تجسم اندیشه آیینی در معماری و منظرپردازی ایران

www.tahan-pub.com

تألیف: شاهین ایلکا - شهاب ایلکا
ناشر : طحان
مدیر تولید : ابوالفضل چلاغلو
چاپ : طرح و نقش
صحافی : نوین
لیتوگرافی : آرمانسا
نوبت چاپ : اول ۱۳۹۱
شمارگان : ۲۰۰۰ نسخه
شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۲۹۳۲-۶۴-۱
قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

تلفن‌های مرکز پخش انتشارات طحان : ۶۶۴۰۳۱۹۱ - ۶۶۴۰۳۲۰۸ - ۰۲۱
فاکس : ۶۶۹۶۷۰۵۹ شماره همراه : ۰۹۱۲۱۹۸۵۶۱۷

دیباچه

" کتابی که نوشته شده و تقدیم می‌شود، روی به دوست‌داران جوان معماری دارد و فرض را بر این گذارده است که سخنی دوست داشتنی برای‌شان دارد و می‌تواند به اساس و نیز شناخت گوشه‌هایی از اندیشه معماری و از معمارانه اندیشیدن به فضای ساخته راه دهد. اعتقاد داریم که، بی‌شناخت آنچه گفتیم، دستیابی به فرآورده‌های معماری متعالی، اگر ناممکن نباشد، بس دشوار خواهد بود و همراه با مخاطره بر ژرفا نیاندیشیدن و به داده‌های جهانی به روز شده متکی نبودن. " سخن ماندگار چهره معماری ایران پروفیسور محمد منصور فلامکی در کتاب ارزشمند " ریشه‌ها و گرایش‌های نظری معماری " سبب گردید در شکل شناختی از دیدگاه‌ها و نظریه‌های دینی و آیینی، برخی از مفهومی‌های نظریه‌ای و یا کاربردی‌ای که برای معماران بس جالب توجه‌اند، از پیش از اسلام تاکنون به صورت موردی به مطالعه پرداخته و "تجسم معماری و منظرپردازی ایران در تعامل با اندیشه‌های دینی و آیینی" در ساختارهای معماری و منظرپردازی ایران را باز نمایان سازد.

اندیشه‌های علمی و زیباشناختی موجود در گستره ایران زمین از دیدگاه اعتقادی را به بضاعت علمی محدود نویسندگان نشان دهد تا گشاینده افق‌های اندیشه‌های علمی، ساختاری و محیطی شود و معمار طراح را، به قید مسئولیت‌پذیری، با آفرینش فضایی متعالی بیشتر آشنا گرداند. مصادق‌ها، چه روزمره و متعارف باشند و چه نمادین، یکی از ابزارهای معماری و حقیقت‌های معماری راه یافته به خلق فضاهای معماری است که درک شده و به بیان درآمده‌اند و به گونه‌ای به خواننده ارائه گردیده تا در مفاهیم، اندیشه‌پردازی‌های آینده و تجربه‌های او، اثرگذار و بازخوانی را سبب گردد.

مصباح این سخن بیشتر نگاه ویژه‌ای است که متون موجود دینی راه را برای این استنباط و ادراک باز کرده و موارد اشاره گردیده، موجودیت کالبدی موضوع را نمایان ساخته‌اند. این بازخوانی حکم نبوده بلکه صرفاً سنجشی از یافته‌های نویسندگان است که پیش روی خوانندگان گذارده شده است.

در این نوشتار بینش آیینی و دینی که در فضاهای معماری و منظرپردازی به صورت مشخص خود را نشان داده، ارائه گردیده تا خواندن مباحثی که در آیین و دین بیشتر ادراک شده و توانسته در معماری خود را بروز دهد، با نام **سیر تاریخی ادیان غالب در ایران و نگرش‌های مؤثر در**

شکل‌گیری معماری و منظرپردازی آیینی، سیر تبلور اندیشه‌های دینی قبل از اسلام و پس از اسلام و بروز آن در آیین‌ها و مراسم مذهبی را بیان می‌کند. در فصل دوم به شکل‌گیری فضاهای معماری و ایجاد منظره‌هایی که در معماری با بازخوانی و دریافت معماران از این نگاه صورت گرفته به تحلیل و بررسی می‌پردازد و نکاتی را که از دیدگاه نویسندگان درک گردیده را بیان می‌کند. این بخش تحت عنوان **معماری و منظرپردازی ایرانی، چگونگی تبلور اندیشه‌های دینی آیینی در سیر تاریخ** ارائه گردیده است. در بخش سوم نیز که با عنوان **بازتاب اندیشه‌های دینی آیینی در مصادیق معماری و منظرپردازی تاریخ ایران زمین** نام گذاری شده است، موارد و نکته‌های گفته شده در فصل‌های قبلی را به صورت موردی و اخص در فضاهای شاخصی که اطلاعاتی از آن‌ها در دست می‌باشد بیان می‌کند.

در پایان امید است با توجه به تلاشی که صورت گرفته، کتاب پیش روی توانسته باشد قدمی بسیار کوچک در مسیر بسیار بزرگ در معماری برداشته باشد. با توجه به یک ضرب‌المثل چینی "برای آغاز یک سفر هزار فرسنگی بایستی گام اول را برداشت." امید است این سفر آغاز شده باشد.

شهاب ایلکا

۱۳۹۰/۰۹/۳۰

فصل اول: سیری تاریخی ادیان غالب در ایران و نگرش‌های مؤثر در شکل‌گیری معماری و منظرپردازی آیینی

۱۳	سیر تاریخی نگرش‌های آیینی و ادیان در ایران زمین
۱۴	آریایی‌ها و نگرش آیینی
۱۵	هخامنشیان و نگرش آیینی
۱۷	اشکانیان و نگرش آیینی
۱۷	ساسانیان و نگرش آیینی
۱۸	زرتشت و نگرش آیینی
۱۹	پایه‌های فلسفی
۲۲	نیایش در آیین زرتشت
۲۳	نظریه آفرینش جهان در آیین زرتشت
۲۵	آتش عنصری شاخص در دین زرتشت
۲۶	آتش در آتشکده‌ها
۲۸	اسلام و نگرش آیینی
۲۸	خدا از دیدگاه مسلمین
۲۹	تحریم صورتگری در اسلام و شمایل شکنی
۲۹	هنر منقش به گل و گیاه
۳۰	هنر هندسی
۳۱	چلیبیا
۳۲	مفهوم رنگ در معماری اسلامی
۳۲	رنگ و نور
۳۵	اعداد مقدس در ایران و اسلام
۳۹	عدد چهار به عنوان عددی مقدس در معماری
۴۱	اصل توحید در حوزه معماری
۵۴	جمع بندی

فصل دوم: معماری و منظرپردازی ایرانی چگونگی تبلور اندیشه‌های دینی آیینی در سیر تاریخ

۵۷	مفهوم منظر
۵۸	مفهوم معماری منظر
۶۰	علوم مرتبط با معماری منظر
۶۰	کارکردهای معماری منظر
۶۱	محیط‌شناسی و معماری منظر
۶۱	زیبایی‌شناسی و معماری منظر

۶۲	اجتماع و معماری منظر
۶۳	تبلور معماری منظر در باغ
۶۴	باغ
۶۵	باغ ایرانی
۶۹	باغ ایرانی در گذر زمان
۷۴	سیر تاریخی مفاهیم معماری منظر و منظرپردازی در ایران
۷۴	معماری منظر و منظرپردازی در ایران باستان
۷۶	معماری منظر و منظرپردازی در دوره عیلامی
۷۷	معماری منظر و منظرپردازی در دوره هخامنشی
۷۹	معماری منظر و منظرپردازی در دوره ساسانی
۸۱	تجسم "بهشت" در آیین زرتشت
۸۱	باغ؛ تمثیلی از بهشت برین در آیین‌های ایران پیش از اسلام
۸۱	سیر تاریخی مفاهیم معماری منظر و منظرپردازی در دوران اسلامی
۸۱	معماری منظر و منظرپردازی در دوره تیموری
۸۲	معماری منظر و منظرپردازی در دوره صفوی
۸۵	معماری منظر و منظرپردازی در دوران متاخر
۸۵	تجسم "بهشت" در دین اسلام
۸۵	باغ؛ تمثیلی از بهشت برین در قرآن کریم
۸۷	تأثیر دیدگاه‌های ایرانیان باستان در ساختار و عناصر باغ ایرانی
۸۸	ساختار باغ ایرانی در ایران باستان
۸۸	زمین و موقعیت
۸۹	عناصر باغ ایرانی در ایران باستان
۸۹	آب
۹۱	اشکال حضور آب در باغ ایرانی
۹۱	قنات
۹۲	آب راکد
۹۲	آب روان
۹۳	فواره
۹۳	خاک
۹۳	آتش
۹۴	باد
۹۴	درخت
۹۵	درخت کیهان

۱۰۱	درخت زندگی
۱۰۲	درخت باژگون
۱۰۲	درخت مرگ
۱۰۲	درخت سرو
۱۰۶	تأثیر اعتقادات اسلامی در ساختار و عناصر باغ ایرانی
۱۰۷	تأثیر اسلام در ساختار باغ ایرانی
۱۰۷	فردوس و روضات الجنات
۱۰۷	وسعت جنت
۱۰۸	تأثیر اسلام در عناصر باغ ایرانی
۱۰۸	آب
۱۰۹	شناخت مفاهیم معرفتی آب در مبانی اسلامی
۱۰۹	مفهوم معنوی آب در قرآن کریم
۱۱۱	مفهوم معنوی آب در مبانی عرفانی _ اسلامی
۱۱۲	نهرهای بهشتی
۱۱۳	شناخت مفاهیم معرفتی درختان در مبانی اسلامی
۱۱۳	مفهوم معنوی درختان در قرآن کریم
۱۱۵	حصار پیرامون باغ
۱۱۵	ورودی
۱۱۵	غرفه‌های بهشتی
۱۱۷	جمع بندی
	فصل سوم: بازتاب اندیشه‌های دینی آیینی در مصادیق معماری و منظرپردازی تاریخ ایران زمین
۱۲۲	هندسه فضا
۱۲۳	نظام حرکت در فضا
۱۲۴	نظام جریان آب
۱۲۶	نظام جریان آب تحت فشار
۱۲۷	مخزن آب تحت فشار
۱۲۸	مجرای انتقال آب تحت فشار
۱۲۹	فواره
۱۳۱	نظام جریان آب تحت تأثیر جاذبه
۱۳۲	سلسله مراتب حضور آب در باغ
۱۳۳	نظام حضور و حرکت آب و گیاه در فضا
۱۳۳	بررسی اصول و ساختارهای منظر در مصادیق دوران پیش از اسلام

۱۳۳	مجموعه تاریخی پاسارگاد
۱۳۵	نظام استقرار جانمایی فضا در مجموعه تاریخی پاسارگاد
۱۴۰	مجموعه تاریخی فیروزآباد
۱۴۲	اجزاء و عناصر مجموعه تاریخی فیروز آباد
۱۴۲	کاخ فیروزآباد
۱۴۵	تخت نشین
۱۴۷	مجموعه تاریخی تخت سلیمان
۱۵۰	سیمای طبیعی تخت سلیمان
۱۵۲	خصوصیات کلی، معرفی فضاها، عملکردها
۱۵۷	اجزاء و عناصر معماری تخت سلیمان
۱۵۷	برج و بارو و دروازه‌ها
۱۵۸	دروازه‌های ورودی
۱۵۹	تالار ستوندار
۱۵۹	ایوان خسرو
۱۶۱	دریاچه تخت سلیمان
۱۶۲	زندان سلیمان
۱۶۴	بررسی اصول و ساختارهای منظر در مصادیق دوران پس از اسلام
۱۶۴	باغشاهه فین
۱۶۷	ویژگی‌های معماری منظر باغ فین
۱۷۲	باغ شاهزاده ماهان
۱۷۷	نقش آب در باغ سازده
۱۷۸	باغ قدمگاه
۱۸۷	جمع بندی
۱۸۹	منابع و مآخذ